

Hafız İbn Kesir

Ömer Faruk

24 Eki, 2019

<https://ilimvecihat.com>

İsmail İbn Ömer İbn Kesîr. Künyesi: Ebu'l-Fidâ. Lakabı: İmâduddîn (dinin direği). Kureyşli'dir. Dedesine nisbet edilerek İbn Kesîr diye tanınmıştır. Müfessir, muhaddis, fakih ve tarihçi. Şafiî'dir.

Hicrî 700 veya 701 (miladi 1300 veya 1301) senesinde Dimeşk'in (Suriye'nin başkenti Şam'ın) güneyinde bulunan Busrâ şehrinin Micyedil bölgesinde doğdu. Babası ilim ehli bir zat idi. Micyedil'de hatipti. Ona, ilimle iştigal etmiş, birçok ilmî metni şerhleriyle birlikte ezberlemiş olan İsmail adındaki vefat etmiş oğlunun ismini verdi. Babası 703 senesinde vefat etti, yetim oldu. Ve yine bir ilim ehli olan öz abisi Kemaluddîn Abdulvehab ailenin bakımını üstlendi, ona ve ailesine karşı şefkatliydi. Onun ilk hocasıydı. Sonra 707 senesinde ailecek o zamanda ilmin merkezi olan Dimeşk'e taşındılar. Ve vefat edene kadar oradan ayrılmadı.

711 senesinde Kur'an'ı hıfzetti. Kıraat ilmini öğrendi. Şafiî fakihlerinden olan Burhânuddîn el-Fezârî ve Kemaluddîn İbn Kâdî Şuhbe (*rahimehumallah*)'dan fıkıh okudu. Sonra Şam muhaddisi Hafız Ebu'l-Haccâc el-Mizzî (*rahimehullah*)'ın yanında okumaya başladı. O vefat edene kadar ondan ayrılmadı. Ondandır çok istifade etti. Kızıyla evlendi. Hadis ilmini onda okudu. İmam Zehebî, İbn Asâkir (*rahimehumallah*) ve daha birçok âlimden ilim aldı.

Şeyhu'l-İslam Allâme İbn Teymiyye (*rahimehullah*)'a da öğrenci oldu. Ondandır çok faydalandı ve çok etkilendi. Çok eleştirilen "bir defada üç kere boşamanın bir boşama olarak sayılacağı" fetvasında onun görüşünü benimsemiştir ve bu sebeple çok eziyete uğramıştır. İbn Hacer (*rahimehullah*) "ed-Dureru'l-Kâmine" (1/445) adlı kitabında İbn Kesîr'i anlatırken şunları kaydetmiştir: "İbn Teymiyye'den ilim aldı. Onu çok sevdi [1] ve onun sebebiyle eziyet gördü." Özellikle de meşhur tefsirini okuyan biri onun -Allah'ın, arşının üzerinde olması gibi- İbn Teymiyye'nin akidesi (selefî akide) üzere olduğunu görür.[2] İbn Hacer'in adı geçen eserinde aktardığına göre, bir defasında İbn Kesîr ile İbnu'l-Kayyim (*rahimehullah*)'ın oğlu İbrahim arasında insanlara ders verme konusunda bir tartışma yaşanmış ve şöyle bir şakalaşma olmuştu: İbn Kesîr ona "Eş'ârî olduğum için beni kerih görüyorsun!" deyince İbrahim ona şöyle cevap vermiş: "Başından ayağına kadar kıl [3] olsa dahi, şeyhin İbn Teymiyye olduğu hâlde insanlar senin Eş'ârî olduğun sözünde seni tasdik etmezler."

Güçlü bir hafızaya sahipti. Talebesi İbn Hiccî (*rahimehullah*) şöyle demiştir: "Karşılaştığımız kimselerden hadis ezberi en çok olandı." Bu sebeple "Hafız" diye vasıflandırılmıştır. Birçok ilmî metin ezberlemişti. Unutması az olan, öğrendiği bilgileri zihnine getirebilen biriydi. Sened, ilel ve ricâl ilminde (yani

rivayet senedlerini, illetlerini -yani rivayeti zayıf kılan gizli/kapalı nedenleri- ve ravilerini bilmede/tanımadı), tefsir, tarih, fıkıh ve nahiv ilimlerinde uzmandı.

Zamanın en gözde medreselerinin şeyhliğini yaptı. Emevi Camisi ve başka mescidlerde dersler verdi. Ümmetin meşhur ulemasından İbn Ebi'l-İzz, Zerkeşî, İbnu'l-Cezerî, Zeynuddîn el-İrâkî ve Nasbu'r-Râye kitabının sahibi Zeylaî (*rahimehumullah*) onun talebelerindendir.

İbn Hacer (*rahimehullah*)'ın "İnbâu'l-Ğumr bi Ebnâi'l-Umr" isimli eserinde aktardığına göre, İbn Habîb (*rahimehullah*) onu "tesbîh ve tehlîl sahiplerinin imamı" diye nitelendirerek onun zikir ehli biri olduğunu vurgulamıştır.

"Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm" adlı, ümmetin kabul ve itibar ettiği tefsiri ve "el-Bidâye ve'n-Nihâye" ismini verdiği, arşın, kürsînin, göklerin, yerlerin, meleklerin yaratılışından Âdem (*aleyhisselam*)'ın yaratılışına, buradan 768 senesine kadar yaşanmış olayları ve son olarak kıyamet alametlerini, dirilişi ve kıyamet gününde yaşanacakları ele alan tarih kitabı onun en meşhur eserleridir. İbnu's-Salâh'ın usûlü'l-hadîs dalında telif ettiği ve "Mukaddimetu İbni's-Salâh" ismiyle meşhur olmuş "Ulûmu'l-Hadîs" adlı kitabın muhtasarı olan "el-Bâisu'l-Hasîs Şerh-u İhtisâri Ulûmi'l-Hadîs" isimli eseri ilim talebeleri arasında meşhurdur. Kitapları arasında "es-Sîratu'n-Nebeviyye" isimli Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in hayatını ele alan bir kitabı da vardır. İbn Hacer "ed-Dureru'l-Kâmine"de onun Sahih-i Buhari'yi şerh etmeye başladığını [4] belirtmiştir.

Yine İbn Hacer adı geçen eserinde onun güzel şakalar yapan biri olduğunu söylemiştir.

Hayatının son zamanlarında gözünü kaybetmiştir.

774 senesinde Şa'ban ayının 26'sında Perşembe günü Dimeşk'de vefat etmiştir. Ve kendi vasiyetiyle şeyhi İbn Teymiyye (*rahimehullah*)'ın yanına defnedilmiştir.

[1] Onu çok övmüştür. el-Bidâye ve'n-Nihâye adlı kitabında ondan "Şeyh, Şeyhu'l-İslam, Şeyhimiz, İmam, Âlim, Allâme" vasıflarıyla bahsetmiştir. Bu eserinde (14/128-129), peygamberlerin ve salihlerin kabirlerini ziyaret etmek amacıyla (sırf bunun için) yolculuk yapma meselesindeki fetvasının çarpıtıldığını, onun bu fetvasıyla yolculuk etmeksizin yapılan kabir ziyaretini asla men etmediğini hatta bunu müstehap gördüğünü, ona bu konuda iftira

atanların Allah (azze ve celle)'ye hesap vereceklerini belirterek şeyhini savunmuştur.

[2] Örnek olarak, A'râf Sûresi 54. ayete yaptığı tefsirini verebiliriz.

[3] Eş'ârî olmak ile kıllı olmak arasındaki münasebet şöyledir: Eş'ârî kelimesi "şın- ayn ve ra" maddesinden türemiştir. Arapçada شعر (ş'a'r) kelimesi "kıl" anlamına gelir.

Arapça ibareden okuyabilenler için cevabın aslını nakletmek istiyorum:

لو كان من رأسك إلى قدمك شعر ما صدقك الناس في قولك أنك أشعري وشيخك ابن تيمية

[4] Fakat tamamlayamadı. Yazdığı kadarı ise mevcut değildir.